

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Maa- ja metsätalousvaliokunta 12.3.2026

Auli Väänänen, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

- **Hallituksen esityksellä** toimeenpannaan pääministeri Orpon **hallitusohjelman ja Maka-raportin** eli Maatalouden tulos- ja kehitysnäkymien parlamentaarisen arviointiryhmän loppuraportin kirjauksia, joiden toimeenpanoon hallitus on sitoutunut.
- Lisäksi hallituksen esitys tukee **Kansallisen julkisten hankintojen strategian** sekä maa- ja metsätalousministeriössä valmistellun **Kansallisen ruokastrategian** tavoitteita kestävästä ruokajärjestelmästä ja vastuullisista ruokahankinnoista, jotka osaltaan turvaavat häiriötilanteiden huoltovarmuutta ja ruuantuotannon omavaraisuutta.

Maa- ja metsätalousministeriö kannattaa

- Maa- ja metsätalousministeriö kannattaa **hallituksen esityksessä hankintalain tavoitepykälään (2§:n 1 momentti) ehdotettuja lisäyksiä, jotka tuovat esille huoltovarmuuden ja turvallisuusnäkökohtien sekä kestävyys- ja vastuullisuusominaisuuksien huomioon ottamista hankinnoissa** huomioiden kuitenkin EU hankintadirektiivien reunaehdot tarjoajien tasapuolisesta kohtelusta sekä sisämarkkinoista.
- Maa- ja metsätalousministeriö kannattaa myös esityksessä ehdotettua **hankintalain 71 §:n, Hankinnan kohteen kuvauksen, täydentämistä uudella 4 momentilla**. *"Hankintayksikkö voi hankinnan kohdetta kuvaavissa määritelmissä asettaa turvallisuutta ja varautumista koskevia ehtoja, joilla voidaan varmistaa hankittavan tuotteen, palvelun tai urakan tarjouspyynnössä edellytetty saatavuus, toimivuus ja häiriötön käyttö hankinnan kohteen koko elinkaaren ajan."*
- Varautumisen ja ennakkoinnin merkitys voi tulla esille elintarvikehankinnoissa esimerkiksi alkuperään liittyvien turvallisuusriskien johdosta. Ehdotetut pykälämuutokset parantavat hankintayksiköiden mahdollisuutta huomioida esimerkiksi eläinten terveyteen ja hyvinvoinnin liittyviä vaatimuksia osana elintarviketurvallisuutta ja kestävien elintarvikehankintojen laatuvaatimuksia.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen hankintojen toteuttamisessa

- Hallitusohjelman mukaisesti ehdotuksessa esitetään sidosyksiköiden käytön rajoittamista hankintojen toteuttamisessa asettamalla sidosyksikön omistukselle vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus (10 prosenttia).
- Maa- ja metsätalousministeriö antoi sidosyksiköiden 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimuksesta hankintalakityöryhmän raporttiin lausuman, jossa tuotiin esille vähimmäisomistusvaatimuksen vaarantavan ruokapalveluiden kustannustehokkaan ja laadukkaan järjestämisen etenkin harvaan asutuilla alueilla ja asukasmäärältään pienissä kunnissa.
- Pienemmiltä kunnilta puuttuu usein hankinta- ja kilpailutusosaaminen. Palvelun tarvitsijoita on pienempi määrä, jolloin kilpailutukset eivät ole yhtä houkuttelevia ja kannattavia ruokapalvelualan yrityksille, mikä nostaa hintoja.
- Tärkeää on huomioida myös ravintolapalveluja tarjoavilta yrityksiltä vaadittava ravitsemusosaaminen esim. erityisruokavalioiden valmistamisesta, mikä rajoittaa potentiaalisia palveluntarjoajia.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen hankintojen toteuttamisessa

- Lisäksi monilla pienillä kunnilla ei ole enää omaa keittiötä in-houseyhtiöiden aloitettua toimintansa hyvinvointialueilla, mikä tekee palveluiden järjestämisen kalliiksi ja hankalaksi, jos 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimus asetetaan. Toisaalta vaatimus hankaloittaa myös hyvinvointialueiden ruokapalveluiden järjestämistä. Monissa kunnissa on pieniä ympärivuorokautista hoitoa tarjoavia hyvinvointialueen yksiköitä, joiden ruokapalvelut hoitaa alueellinen in-houseyhtiö. Ruokahuollon kustannukset nousevat, jos hyvinvointialue ei voi enää olla pienemmällä prosentilla osakkaana alueen sidosyksikössä.
- Julkisten ruokapalveluiden järjestäminen on lakisääteistä toimintaa ja tärkeä osa muun muassa sote-puolen palveluiden toimintaedellytyksiä. Ruokapalveluiden laaja yksityistäminen heikentää osaltaan varautumista poikkeustilanteisiin ja ruokahuollon huoltovarmuutta.
- Sidosyksikön vähimmäisomistusosuutta koskevaa säännöstä esitetään sovellettavan 1. päivästä heinäkuuta 2027. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo **siirtymäajan olevan liian lyhyt**, jotta laadukkaat, vastuullisuutta ja varautumista tukevat ruokapalvelut ehdittäisiin järjestää uudelleen annetun määräajan puitteissa. Tämä vaarantaa kansalaisten palveluiden yhdenvertaisuuden etenkin pienemmissä kunnissa.
- Maa- ja metsätalousministeriö **kannattaa hallituksen esityksessä sidosyksiköiden omistusvaatimuksesta kirjattua poikkeusta koskien vesihuoltolaitoksia.**